

T AYDIN AYDIN

arih ve Kùltür Dergisi

www.eskieserler.org

Eylùl-Ekim 2008 Yıl: 1 Sayı: 4

Aydın'ın Kurtuluşu'nun Şifreleri

Aydın'ın Antikçağ Festivalleri

Aydın İdare Tarihinin Az Bilinen
Yıllarına Katkı

Sami Kutluğ

57. Tümen ve Albay M. Şefik
AKER

Kuva-yı Milliye'nin Aydın'lı
Kadınları

Mütareke ve Milî Mücadele
Döneminde Aydın'da Basın

Yörük Ali Efe

Yıl: 1 Sayı: 4 Eylül-Ekim 2008

HAVVA ÇETİNTÜRK

Aydın Eski Eserleri Sevenler Derneği adına
İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Sorumlusu
aydineskieserler@hotmail.com

YAYIN YÖNETMENİ

YRD. DOÇ. DR. GÜNVER GÜNEŞ

YAYIN KURULU

Yrd. Doç. Günver GÜNEŞ

Arş. Gör. Mükerrrem KÜRÜM

Onursal Başkanı Ertuğrul ÖZDEMİR

Dernek Bşk. Havva ÇETİNTÜRK

Dernek 2. Bşk. Mehmet ÖZÇAKIR

Arkeolog Birgül ÇAMOĞLU

Öğretmen Ferdi KARATAŞ

ADÜ Tarih Böl. Öğr. Hilmi ANAÇ

DÜZELTME

HÜSEYİN KURUÜZÜM

Düzeltilmelerde TDK Yazım Kılavuzu esas alınmıştır.

YÖNETİM KURULU ÜYELERİ

MEHMET ÖZÇAKIR

FATİH ŞEKERLER

HAKAN KARABULUT

RABİA ÇAKI

DİZGİ

MEHMET ZEKİ DOĞAN

YÖNETİM ADRESİ

Veysipaşa Mah. 1623 Sok. No: 13/A AYDIN

Tel: 0 256 225 43 75

YAYIN TÜRÜ

Yerel, Süreli, 2 aylık

BASKI

KOLALI MATBAASI

Hasanefendi Mh. M. Kemalettin Sk.

No 16/B AYDIN 0256 225 10 13

İçindekiler

Eylül - Ekim 2008

- 1** İl Turizm ve Kùltür Müdürümüz
NURİ AKTAKKA
- 3** Editörden: "86 Yıl Sonra 7 Eylül; Aydın'ın Kurtuluşu'nun Şifreleri"
YRD. DOÇ. DR. GÜNVER GÜNEŞ
- 4** Aydın'ın Antikçağ Festivalleri: Tralleis Agonları
YRD. DOÇ. DR. HÜSEYİN ÜREten
- 9** XVII ve XVIII. Yüzyıllarda Aydın'da Muhassıllık İdaresi ve Aydın Muhassılları
YRD. DOÇ. DR. TANJU DEMİR
YRD. DOÇ. DR. BÜLENT ÇELİK
- 13** Aydın ve Havalisi Kuva-yı Milliye Hareketinde Efe ve Zeybekler
YRD. DOÇ. DR. ERCAN HAYTOĞLUI
- 17** 57. Tümen ve Albay M. Şefik (Aker) Bey'in Aydın Sancağı'ndaki Faaliyetleri
YRD. DOÇ. DR. MEHMET EMİN ELMACI
- 24** Millî Mücadele'de Kuva-yı Milliye'nin Aydınlı Kadınları
GÜRKAN GANİZ
- 27** Mütareke ve Millî Mücadele Dönemi Aydın'da Basın Hayatı
YRD. DOÇ. DR. GÜNVER GÜNEŞ
- 30** Aydın'da Neler Oluyor?
HAVVA ÇETİNTÜRK
- 31** Ulusal ve Yerel Basında, Eski Eserlerin Korunmasına İlişkin Girişimlerimiz
MEHMET ÖZÇAKIR

13

AYDIN VE HAVALİSİ KUVA-YI MİLLİYE HAREKETİNDE EFE VE ZEYBEKLER

YRD. DOÇ. DR. ERCAN HAYTOĞLU

Pamukkale Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Tarih Bölüm- DENİZLİ

GİRİŞ

Normal dönemlerde yaşanan olaylar, insan duruşları üzerinde şaşırtıcı etki yapmazlar. Olayların boyutları insanların gerçek duruşlarını ortaya koyması açısından önemlidir. Normal zamanda toplumları ve olayları yönettiğine inanılarak çeşitli insanlık sıfatlarıyla donatılanların, olağanüstü şartlarda çoğu zaman tutum ve davranışları ile beklentileri boşa çıkardıkları görülür.

I. Dünya Savaşı sonunda imzalanan Mondros Mütarekesi; Osmanlı Devleti'nin varlığına kasteden bir mütareke olması yanında, olağanüstü bir dönemin miladı olma özelliği de taşımaktadır. Daha öncesinde duruşlarıyla toplumu ve olayları yönettiğine inanılan asker ve sivil bürokrasiden birçok kişi, istikballerini Saray ile özdeşleştirmekte, vatan ve milleti bir kenara iterek emperyalist güçlerle işbirliği yapmakta hiçbir tereddüt göstermemişlerdir. İktidar iradesini ortaya koymakta acz içine düşerken, Mustafa Kemal Paşa, yakın arkadaşları, bir kısım asker ve sivil vatansever, bu zor şartlar içerisinde menfaatlerini Saray ile özdeşleştirmeksizin emperyalizme karşı gerçek bir duruş sergilemekte hiçbir şekilde acz göstermemişlerdir. İçlerinde var olan yüksek değerler dönemin olağanüstülüğü ile sentezlenince, olumsuzluklar bir tarafa tehdit fırsata dönüştürülerek, Milli Mücadele gibi bir varoluş destanı yaratılmıştır.

Bu çerçeveden bakıldığında, Batı Anadolu Bölgesi'nde devlet otoritesinin zayıfladığı süreçlerde dağlara çıkmış olan efe ve zeybeklerin varlığı eşkiya ve çete olmaktan öteye gitmezken, Mondros Mütarekesi ile değişen şartlar onlara; özlelerini ortaya koyarak, "vatanın kurtuluşu için canlarını ortaya koymakta tereddüt göstermeyen kahramanlar" misyonunu yüklemiştir. Böylece bir dönemin eşkiya, çete diye nitelenen evlatları, değişen sürecin kahramanları olarak karşımıza çıkabilmişlerdir.

EFE VE ZEYBEKLER

Paris Barış Konferansı'nda alınan kararlar doğrultusunda Yunan ordusunun Batı Anadolu Bölgesi'nde başlattığı işgaller "Kuva-yı Milliye Hareketi"ni doğurmuştur. Ancak, Batı Anadolu Kuva-yı Milliye'si, Güney Anadolu Kuva-yı Milliye'sinden farklı bir yapıda gelişmiştir. Güney Anadolu Kuva-yı Milliye'sinin temeli bölge halkına dayanırken, Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi bir çok grubun bir araya gelmesi sonucunda oluşmuştur. Bu gruplar içerisinde dağda gezen efe ve zeybekler, milli ve vatani duygulardan başka amaç taşımayan gönüllüler, asker kaçağı olup askere alınmak yerine Kuva-yı Milliye'ye katılanlar, herhangi bir vukuat işleyip adalatten kaçan suçlular, hapisanelerden çıkarılan mahkum veya zanlılar, soyguna vurguna meraklı maceraperestler, önceden ayaklanmalara adı karışmış olup, bu hareketler bastırıldıktan sonra affa uğramak için mücadeleye katılanlar yer almıştır. Bu gruplar içerisinde yer alan efe ve zeybekler, Batı Anadolu Kuva-yı Milliye hareketi içerisinde özel bir yere sahip olmuşlardır.

Bu efe ve zeybekler kimdir? Nasıl bir karaktere sahiptirler? Kısaca değerlendirilecek olursa; efeler, zeybeklerin başıdır. Efeler, yiğitlik-

lerine, cesaretlerine, dirayetlerine göre zeybekler arasından seçilmiş kişilerdir.

Zeybekler ise "iyi savaşçı" olarak dikkati çeken, Türklüğün bu hasletini gayet güzel muhafaza etmiş kişilerdir. Zeybekler için Cevdet Paşa: "Zeybekler, mehalik ve muhatarattan sakınmaz, yorulmaz, usanmaz, şuh üşen, sanki askerlik için yaratılmış bir kavimdir, daha doğrusu insanın güzel bir soyudur." demekten kendisini alamamıştır. Zeybeklerin giydikleri giysiler dikkate alındığında, dizlik haricinde tamamının aslı Türk kıyafeti olduğu, Türklerin geliştirdiği pantolonun da iklim nedeniyle kısa giyildiği görülmüştür.

Ziya Gökalp'e göre zeybeklik, tahsildar ve zaptiye zulmüne karşı yörüklerin yiğitçe karşı koyma şeklidir. Enver Behnan Şapolyo, Âşıkpaşazade Tarihi'ne dayanarak, zeybekleri Rum diyarı gazileri, sınırlardaki uçlardaki yiğitler olarak göstermektedir. Zeybekler mert, dürüst, cesur, haklıyı koruyan, zalime aman vermeyen insanlar olarak bilinmektedir. Bunların haricinde Batı Anadolu'da, yörük köylerinde mala, cana, ırza ve namusa göz dikenler için efe ve zeybek değil, "Çalıkakıcı" kelimesi kullanılmıştır.

Zeybeklik, bilinen şekliyle Ay-

Yörük Ali Efe ve Kızanları

dın Vilayeti ve Ödemiş yörelerinde 17. yüzyıldan bu yana eşkıyalık veya çetecilik şekliyle ortaya çıkmıştır. Devletin zayıflaması durumunda ortaya çıkan adaletsizliklere, hükümetlerin halka karşı güvensiz ve samimiyetsiz tutumlarına, köylünün aşağılanmasına, asayişsizliğe, uzun yıllar süren savaşların getirdiği açlık ve sefalete, toplumsal açıdan sosyo-ekonomik ve sosyo kültürel yapının çöküntüye uğramasına bir tepki olarak ortaya çıkmış bir zümredir. Zeybekler iddia edildiği gibi sadece "Tüfek yok- ekmek yok" prensibiyle hareket eden bir soyguncu güruhu olmayıp, Texier'in de belirttiği gibi "aynı zamanda tacir ve iyi kervancı" kişilerdir.

KUVA-YI MİLLİYE İÇİNDE EFE VE ZEYBEKLERİN ROLÜ

Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi içerisinde görev alan Kuva-yı Milliye Komutanlarına "efe", efeye bağlı olan diğer komutanlara "zeybek", zeybeklerin emrindeki erlere de "kızan" denilmiştir. Bu efelerin emri altında genellikle 30, 40 ve 50 kişiden oluşan gruplar yer almışlardır. Milli Mücadele'nin başladığı süreçte

efelerin bu sayılardan küçük grupları komuta ettiği gibi, bu sayıların çok üzerinde kişilerden oluşmuş büyük birliklere de kumanda ettikleri görülmüştür.

Efe ve zeybekler, halk tarafından geçmişten itibaren "çeteci" olarak tanındıklarından dolayı, Millî Mücadele döneminde vatan müdafaasında yer aldıkları hâlde, kendilerine geçmişleri nedeniyle her daim endişe ile bakılmasından kendilerini kurtaramamışlardır. Miralay Şefik Bey'in zeybeklerle ilgili değerlendirmesine; "...Her zeybeği hırsız, uğursuz, vahşi bir mahlûk nev'inden telakki etmek doğru değildir. Zeybekler üç çeşide ayrılır: Birincisi, hiç kimseye hatta hükümete boyun eğmemek maksadıyla eline, silahına, zekasına güvenerek hâkim ve müstakil yaşamak için zeybekliği kabul edenler; ikincisi, elinden istemeyerek bir cinayet çıkması ve buna benzer bir cürüm işlemesi üzerine kanundan kaçmak maksadıyla zeybekliği kabul edenler; üçüncüsü, sırf cinayet işlemek, hırsızlık, uğursuzluk etmek gibi sefil maksatlarla zeybek olup çıkarlar..." diyerek, zeybekleri tek grupta görmenin ve değerlendirmenin doğru olmayacağına dikkat çekmiştir.

Kuva-yı Milliye gruplarına yarı resmi şekilde tertip ve düzen veren askerî komutanların Kuva-yı Milliye içindeki efe ve zeybekler için, "çete" ifadesi yerine "mücahidin" ifadesini kullanmayı tercih etmeleri bu açıdan çok anlamlı olmuştur.

I. Dünya Savaşı'ndan sonra köylere dönmeye başlayan zeybekler, Yunan Ordusu'nun işgalleri ile vatanın savunmasız bir durumda kaldığını görünce, silahlarını ve adamlarını yanlarına alarak dağa çıkmayı ve Kuva-yı Milliye içinde yer almayı vatan görevi olarak kabul etmişlerdir. Bu insanların geçmişlerinin aksine insanüstü bir gayretle vatan savunmasında yer almış olmaları, birçok halktan kişinin emirleri altında girerek fiilen vatan mücadelesine destek vermesine neden olmuştur.

Zeybeklerin Milli Mücadeleye katılmaları gerçekte onlara bırakılmış bir tercih miydi? Yoksa gelişen olağanüstü şartların zorlayıcı bir sonucu olarak onlara tercih bırakılma-

mış mıydı? İkinci soru cevaba daha yakın görünmektedir. Yunanlıların 15 Mayıs 1919'da İzmir'den başlatmaları işgalleri karşısında, kurtuluşa hizmet edecek elimizde ne düzenli ordu birlikleri ne de halkın mücadele yönünde gönüllü bir durumu vardı. Yunanlıların Büyük Menderes vadisi içindeki hızla genişleyen işgalleri karşısında, onları durduracak askerî bir gücün varlığının bulunmaması, eli silah tutan ve elindeki silahı ile mücadeleye girmeye hazır olan zeybeklerin bu üstünlükleri ile harekete geçmelerini mecbur kılmıştır.

Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi yalnız efeler ve zeybeklerden oluşmayıp, efeler, zeybekler, subaylar, yedek subaylar ve diğerleri ile birlikte teşkil edilmiştir. Mondros Mütarekesi'nin olumsuz uygulamaları ile var olan askerî kuvvetlerin son derece yetersiz olduğu bu süreçte, Kuva-yı Milliye'nin omurgasını efeler, zeybekler ve kızanların oluşturdukları da reddedilemez bir gerçektir.

Efe ve zeybeklerin Milli Mücadele'ye ilk katılımları Muğla Belediye Başkanı'nın çalışmalarıyla başlamıştır. Muğla Belediye Başkanı'nın çağrısıyla 15 Mayıs gecesi toplanan dokuz kişi millî mücadeleye için yemin etmiş ve 16 Mayıs akşamı yapılan toplantıya on iki kişinin daha katılmasıyla yirmi bir kişiye çıkan bu heyet "Menteşeliler Müdafaa-i Vatan Cemiyeti" ni kurmuştur. Bu teşkilatın vurucu gücünü de 19 Mayıs 1919 günü Muğla'nın ileri gelen efe ve zeybeklerinden teşekkül eden on sekiz kişi oluşturmuştur.

Bunun arkasından Çine Bölgesi'nde başlayan Kuva-yı Milliye oluşturmaya yönelik çalışmalar, Yağcılar köyünde yoğunlaşmış ve Tümen komutanı da bu durumdan haberdar edilmiştir. Levazım Yüzbaşı Ahmet Bey ile efelerin, Tümen Komutanı Albay M. Şefik Aker'le görüşmeleri sağlanmış ve 5-6 Haziran 1919 gecesi Çine Askerlik Şubesi'nde yapılan toplantıda Yörük Ali, Kılıçoğlu Hüseyin Efe ve bir arkadaşları ile Akseki Mehmet Efendi hazır bulunmuşlardır. Tümen komutanı Albay M. Şefik AKER'in efeleri vatan için mücadeleye çağırması

Danışmentli İsmail Efe

karşısında efeler: "Bey amca sen hiç merak etme, Allah'ın izni ile biz hemen yarın "Bismillah" deyip çıkacağız. Bundan sonra işimiz Yunan ile uğraşmak olacaktır. Milleti hep eşraf aldattı. Yoksa biz şimdiye kadar durmazdık. Biz çıkalım arkamızdan millet gelir. Sen hiç merak etme, bize yalnız silah, cephane, zabıt ver. Nasıl emredersen, senin sözün tutacağız" diye karşılık vererek, komutanın elini öpüp yanından ayrılmışlardır. Bu görüşmeden sonra Çine güneyinde bulunan Yağcılar köyünde on yedi kişi toplanmıştır. Bu on yedi kişiden sadece sekizi efe ve kızanlardan, dokuzu subay, er ve memurlardan oluşmuştur. Bu topluluk Yörük Ali Efe'yi oy birliği ile başkan seçmişlerdir. Yörük Ali Efe bunun arkasından Demirci Mehmet Efe'yi de Kuva-yı Milliye'ye davet ederek: "Eşkıyalık yapılacak zaman değildir..." demiştir. Ödemiş civarında da Sarı Efe Edip, İsmail Efe, Mestan Efe ve arkadaşları millî kuvvetleri meydana getirmişlerdir.

Nazilli Askerlik Şubesi Reis Vekili (Arap) Yüzbaşı Nuri Bey işgaller karşısında harekete geçerek, tellallar çıkarıp, vatan için kullanılmak kaydıyla senet karşılığı silah dağıtılacağını ilan ettirerek, halka elde bulunan silah ve mermileri dağıttırmıştır. Bu gelişmenin hemen arkasından Yörük Ali Efe ile Kılıçoğlu Hüseyin Efe'ler yanında Danişmentli İsmail Efe, Tavaslı Mehmet Efe, Dokuzun Mehmet ve Hasan Hüseyin Efeler, Duacılı Molla İbrahim Efe, Ortacılı Mehmet Efe ve Mesutlulu Mestan Efe müfrezelerinin oluşması ve sayılarının yaklaşık bin kişiyi bulması sağlanmıştır. Demirci Mehmet Efe'nin katılımı ise bu gelişmelerden daha sonra olmuştur. Nazilli ileri gelenlerinden Çerkez Yusuf Bey, (Arap) Yüzbaşı Nuri Bey'i Demirci Mehmet Efe ile görüştürmüş, kızanlarıyla düze inmeye onu ikna etmiştir. Demirci Mehmet Efe'de 11 Haziran 1919'da Kuva-yı Milliye içinde çalışmalara başlamıştır. Sökeli Ali Efe ve Karacasu kazası köylerinden Zurnacı Ali Efe kuvvetleri, Demirci Mehmet Efe'nin emrinde hareket etmeye başlamışlardır. Daha sonra Gökçen Efe'de Ödemiş civarında

Yunanlılara baskınlar düzenlemek ve düşmanın ilerlemesini engellemekle görevlendirilmiştir.

Aydın ve Denizli'de olduğu gibi Isparta Kuva-yı Milliye'sinin oluşumunda da efeler düşünülmüştür. Isparta Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çabalarıyla Mahmut Efe ve Dereli Hafız, kızanları ile Kuva-yı Milliye güçlerine katılmışlardır.

Millî Mücadele'ye başlıca destek veren diğer efeler de: Danişmentli İsmail Efe, Ali Orhan Efe, Sarı Efe Edip, Gökçen Efe, Sökeli Ali Efe, Dokuzun Hasan-Hüseyin Efeler, Sancakların Ali Efe, Koko Mehmet Efe, Ortakçılı Mehmet Efe, Mesutlulu Mestan Efe, Keleş Mehmet Efe, Koca Mustafa Efe, Kelaslı Murat Efe'dir.

Efelerin başarılı hareketlerinden biri; 15-16 Haziran 1919 gecesi Malgaç Köprüsü'nün tahrip edilmesi olmuştur. Efelerin Kuva-yı Milliye'nin yapısına uygun bu başarılı baskın hareketi, modern ifadeyle "gerilla harbi" o zamanki deyişle "çete harbi" şeklinde cereyan etmiştir. Yörük Ali Efe kuvvetlerinin yaptığı bu baskın, Nazilli'deki Yunan birliğinin Aydın ile irtibatını kesmiştir. Efeler; Malgaç Köprüsü Baskını, Nazilli'den Yunan kuvvetlerinin püskürtülmesi, Erbeyli Baskını, Tellidede Muharebeleri, Kızılçay Pusu Olayı, Aydın'ın Yunanlılardan geri alınışı, Aydın'ın ikinci defa işgali öncesi baskınları, ikinci kez işgalini engelleme yönünde savunmaları, Umurlu ve Köşk Cephesi kurulmasında çok önemli hizmetleri olmuştur.

Nazilli Heyet-i Milliyesi cephe-de mücadele veren Demirci Mehmet Efe'ye Ağustos 1919'da "Aydın Mıntıkası Kumandanı", Yörük Ali Efe'ye "Cenubi Aydın Mıntıkası Kumandanı" ünvanı vermiştir. Demirci Mehmet Efe 4 Eylül 1919'da "Umum Aydın ve Havalisi Kuva-yı Milliye Kumandanı" unvanı almıştır. Cephede bir süre Hacı Şükrü Bey ile çalışan Demirci Mehmet Efe, 5 Ekim 1919'da Şükrü Bey'in Köşk'ten ayrılması'nın ardından "Aydın ve Menteşe Havalisi Umum Kuvayı Milliye Kumandanı" unvanıyla tüm yetkileri kendisinde toplamıştır.

Demirci Mehmet Efe aldığı

ünvan ile Güney Batı Anadolu'da önemli bir konuma sahip olmuştur. Efe, bir taraftan askeri hareketin sevk ve idaresinden ziyade cephenin ikmal ve asayiş işleriyle uğraşmış, diğer taraftan Bolu, Düzce, Anzavur ve Delibaş isyanlarının bastırılmasında önemli hizmetlerde bulunmuştur. TMMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa; Demirci Mehmet Efe'yi takdir ederek, 11 Haziran 1920 tarihli telgrafında: "Kahraman efelerini size gönderiyorum. Aydın'ın bu doğru özlü ve fedakâr evlatları Bolu ve Düzce havalisinde memleketimizi gâvurların esaretine düşürmeye çalışan hainleri pek kahramancasına ve fedakârane te'dip ettiler. Vatânımıza büyük hizmetler ettiler. Allah iki cihanda aziz etsin. Kendilerine ve umum kumandan olan zat-ı alinize BMM'nin kalbi ve samimi teşekküratını takdim eder gözlerinizden öperim" demiştir.

Efe ve zeybekler Millî Mücadele içinde olumsuz tutum ve davranışları ciddi sorunlarında yaşanmasına neden olmuşlardır. Temelde eşkıyalıktan gelme efe ve zeybeklerin Millî Mücadele gerçeğine uygun kahramanca davranışlar sergilemelerine rağmen, uygunsuz davranışlardan vazgeçemediklerinin örneklerine de sıkça rastlanmıştır.

Demirci Mehmet Efe

Mücahidin olarak nitelenen efe ve zeybekler, yiyecek ve silah harcamalarını Nazilli Kongresinin 7. maddesinde açıkça ifade edildiği gibi halkın nakdi ve aynı bağışları ile temin etmişlerdir. Kuva-yı Milliye için toplanan yardımlar "nakdi ve aynı teberru(bağış)" olarak geçiyorsa da yardımın yapılması kişilerin rızasına bırakılmamıştır. Nakdi ve aynı bağışlar, gönüllü ya da gönülsüz olarak bölgedeki "eşraf" adı verilen zenginlerin verdikleri mal ve paralardan, işgal altında ve işgal altında olmayan halkın bağış ve katkılarından, düşmana yapılan baskınlardan elde edilen ganimetten, askere gitmek istemeyenlerden alınan bedellerden, işgal bölgesi dışından gelen yardımlardan, Heyet-i Milliyeçilerce halktan toplanan belirli orandaki vergilerden, işgal edilme durumunda olan yerlerin yöneticisinin izni alınarak resmi mal ve değerlerine el konulması ile elde edilen mal ve değerlerden, Batı Anadolu Bölgesine dışarıdan getirilen mallar için konulan ve her türlü yöresel gümrük niteliğinde olan "Oktruva Resmi"nden ve merkezi hükümetin "aşar" adı ile topladığı vergilere el konulması yoluyla elde edilmiştir.

Yunanlılarla çarpışmaların devam ettiği bir sırada hazırlanan ve İngilizlere verilen bir raporda efe ve zeybekler için; "Bu insanlar Yunanlılardan nefret etmektedir ve kahramanlıkları da bilinmektedir. Bilhassa dağlık bölgelerdeki zeybek ve yörükler korku nedir bilmezler. Moralleri çok yüksek olup Yunanlıları yurtlarından atacaklarına eminler" denilmiştir.

Padişahın, Damat Ferit'in ve ülkenin içinde bulunduğu durumu iç siyasal çatışmanın basit bir parçası olarak gören Hürriyet ve İtilaf

Fırkası'nın, Batı Anadolu Kuva-yı Milliye hareketine bakışı, başından sonuna olumsuz olmuştur. İktidarda bulunan Milli Mücadele karşıtı güçler Kuva-yı Milliyeçileri benlik duyguları ile hareket eden, halkı sömüren insanlar şeklinde göstererek, yayınladıkları bildiri, emirname ve fetvalarla onları suçlama ve cezalandırma yoluna gitmişlerdir.

SONUÇ OLARAK

Efe ve zeybeklerin içerisinde yer aldıkları Kuva-yı Milliye hareketini başıboş eşkıya-çete güruhu olarak görmek, münferit olaylarına genelleme yaparak bakmak, yaptıkları hizmetleri görmezden gelmek olur.

Efeler, zeybek ve kızanların, Osmanlı Devleti'nin uzun süren savaş yılları ve siyasi hayatın bir kısım olumsuzları nedeniyle subaylara bakışın olumsuz olduğu, askerlerin firar ettiği ve halkın işgallere karşı mücadeleye istekli olmadığı bir dönemde "yüreklerinde taşıdıkları vatan aşkı" ile hareket ettikleri göz ardı edilmemelidir.

Efe ve zeybekler, Yunanlıların Batı Anadolu'yu işgalleri karşısında düzenli ordu kuruluncaya kadar "oyalama" görevini başarıyla yerine getirdikleri gibi, aynı zamanda iç isyanların bastırılmasında da çok önemli roller üstlendikleri unutulmamalıdır.

Efe ve zeybeklerin kendi başlarına üstün Yunan kuvvetlerine karşı kesin başarı kazanmaları mümkün olamayacağından, düzenli orduya geçiş aşamasına kadar varlıklarını sürdürmelerine izin verildiği bilinmelidir.

Onlar bir sürecin ara kesitinde daha önceki yaşayışlarının ve yaptıklarının ötesinde, içlerinde daima var olduğuna inandığımız "vatan sevdası" ile canlarını hiçe sayarak vatan savunması yapan vatan evlatlarından başkaları değildir.

--oOo--

KAYNAKÇA

- AKKOYUN, Turan, *İstiklal Savaşında Aydın Kuva-yı Milliyesi*, D.E.Ü. Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 1988.
- ALBAYRAK, Mustafa, *Milli Mücadele'de Batı Anadolu Kongreleri (1919-1920)*, Hacettepe Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara-1986.
- APAK, Rahmi, *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, TTK yayını, Ankara 1990.
- AYDINEL, Sıtkı, *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Hareketi*, Kültür Bakanlığı Yay, Ankara 1993.
- ERÖZ, Mehmet, *Türk Kültürü Araştırmaları*, Kutluğ Yay, İstanbul 1977.
- Genel Kurmay Harp Tarihi Başkanlığı, *Türk İstiklal Harbi*, C.VI, İstiklal Harbinde Ayaklanmalar (1919-1921) Ankara 1974.
- KÖSTÜKLÜ, Nuri, *Milli Mücadele'de Denizli, Isparta ve Burdur Sancakları*, Kültür Bakanlığı Yayınları Ankara 1990.
- ÖZALP, Kazım, *Milli Mücadele (1919-1922)*, Cilt I, TTK Yayınları, Ankara 1988.
- SELEK, Sebahattin, *Anadolu İhtilali*, I.Cilt, İstanbul 1987.
- ŞAPOLYO, Enver Behnan, *Kuvayı Milliye Tarihi*, Ankara 1957.
- TÜRKMAN, Saim, *Kuva-yı Milliye'nin İşaretkamali ve Heyeti Temsilîyenin Kaynakları*, Atatürk Yolu, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Cilt:6, Sayı:22, Kasım 1998.
- AKIN, Veysi, *Milli Mücadele'de Sarayköy*, Denizli 2001.

BAKIŞ

MOBİLYA & HALI & AVİZE

Rahmi ve Şenol BAKIŞ

www.bakismobilya.com.tr

Merkez: Ramazanpaşa Mh. 23. Sk. No: 9/A AYDIN Tel: 225 20 99 GSM: 0 542 472 93 51

Şube: R.paşa mah. 21 Sk. No:12 (yeni hamam karşısı) AYDIN Tel: 212 17 22

İŞİKAL®

yatsan

eKonfor

İDAS